

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 23

Fylke: Rogaland

Tilleggsspørsmål nr.

Herad: Vike dal

Emne: Bordetikk til hver dag

Bygdelag: - " -

Oppskr. av: Liva Solheim

Gard:

(adresse): Vike dal

G.nr.

Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. *Nei*

B. Eller om den er etter andre heimsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

Knut Lillemo (93 år) Vikedal

SVAR

1. I eldre tider (og delvis nå) spiser en i kjøkkenet.
En sitter ved bordet eller "skiva" til alle måltider.
2. Hele huslyden satt ved samme bord. Det er ennå alminnelig skikk.
3. Alle spiser på samme tid i kjøkkenet eller i stua.
4. Husbondefolk og tjenerne spiser samme mat.
5. Familien spiser for det meste på kjøkkenet til hverdags.
6. Om søndagene og andre høytidsdager spiser en i stuen, tjenerne også.
7. Alle hadde (og har) sine faste plasser ved bordet, husbonden øverst og husrorm nederst.
8. Det har vært skikk enkelte steder at barna har måttet stå ved bordet og spise,

men det er slutt med det for 60-70 år
siden.

9. Husbondens plass kalles gjerne høgsedel
nå også, men plassen er ikke bare ^{med} øverste
bordenden.

10. Hedersplassen i en moderne stue er den
som er lengst fra døren.

11. En var ikke så nøye med å vaske
hendene før måltidet, men i den senere
tid er det blitt vanlig. - I de siste 40-50
år har en begynt å ligge vekt på det.
Mannfolk har alltid hatt búa av ved
bordet - så vidt en vet.

12. Det var alminnelig å spise graut, suppe,
"haglela" (sprunget melk), fløtebolle av
samme fat. Slutt med det i de siste 50 år.
Ikke felles melkekopp, hver hadde en
skål eller kopp - av tre eller stentøy.
Man tok en tugg graut i skeia og duppet
i melkekoppen når en spiste, mange gjør
det nå også, andre drikker av koppen,
og somme slår melken over grauten. En
hadde hver sin kopp for kaffedrikkingen
ble alminnelig.

13. En satte gjerne gryten på en krakk
ved bordet, eller klø maten opp i et
stort fat. Nå øser en opp i forskjellige
fat. Når det er tilfeldige fremmede
gjester, serverer en det på finere fat
og har duk på bordet.

En brukke (og bruker) å legge kjøtt, fisk, sild og fleisk mellom flatbrødstykker når en spiste. Det kalles "å laga bete". Det er ved middagsmåltidet det brukes, og en legger også poteter imellom & sammen med det andre. Til fiskebete bruker en å smøre smør på flatbrødet.

15. Det blir ansett som god bordskikk å ta sukkerbiten i munnen og drikke kaffen til.

16. Det blir ikke ansett som god bordskikk å drikke kaffe av skålen.

17. Gaffelen kom i alminnelig bruk for 70-80 år siden. En huser at folk spiste utan gaffel.

18. Mennene brukte gjerne tollekniven sin ved bordet, kvinnene brukte bordkniv.

19. Hver hadde sin skje. Den ble oppbevar i "skjehylla" som var spikret opp på veggen over bordet. Hver hadde sin særskille plass til skjen sin der. Skjene var laget av horn eller tre; sølv til høgtidsbruk. Nå er det sølvplatt eller sølv. For slikket hver godt av en skje og satte den på plass i skjehylla. For 70-80 år siden ble det vanlig å vaske skjene.

20. Hentig eller porcelenbatterkener ble alminnelig for ca 80 år siden. - for fellesfat. Senere en tallerken til hver.

21. Brukte ikke duk til hverdags. Ikke mye brukt nå heller. En lar ikke dukken ligge på mellom måltidene.

22. De fleste bruker nå vokoduk eller plastikkduk til hverdags.

23. En kunne ikke alltid få forsyne seg selv og la hend haen ville. Kuskenevren dette somme lider ut maten (etla maten)

24. Det var særlig kjøtt og fleisk som ble "etla" ut - også flabbbrød og lompe.

25. Alle skulle ha lekke store prosjoner.

26. Barna spiser gjerne uten hjelp i 3 års alderen. Før gjerne forsyne seg selv i 4-5 års alderen. Mor eller eldre søsken hjelper de små barna.

27. Det var nok så alminnelig at en lagde mat til små barna.

28. Det er vanlig å lese bordbønn før og etter maten, helst stille, men hvor det er barn, leser de bønner. Papstebud rynges en gjerne før og etter maten. (Ikke forskjell om det kommer fremme)

29. I gamle dager skulle en helst ikke snakke mens en spiste. Nå er det helst så at det er ved bordet familien snakker mest sammen, og alle kan være med i samtalen.
30. Frå anså en det upassende å le ved bordet.
31. Det var forbudt å synge under måltidet. Minnukell i: "Mannen visste ikke at Kona var galen for ho song ved bordet."
32. En måtte vente til alle var ferdige før en gikk fra bordet. (halda bordskikk.)
33. I mange heimer sier barna takk for maten til mor og far.
34. Kommer en fremmed inn mens en spiser, sier han "Signe maten".
35. Det høres til god skikk å by en som kommer inn mens en spiser, å spise med.
36. Når en fremmed kommer til gårds mellom måltidene, blir det stilt til mat til ham.
37. En tilfeldig gjest skulle ha ekstra braktermang - om en hadde noe godt.
38. En kopp kaffe hadde - og har en alltid til den som stikker innom, men en har ikke kjelen på hele dagen. En sier gjerne at "en skal svinga kaffe Lars".
39. Er det en god kjerring som kommer

6.
innom, spiser han gjerne med fami-
lien på kjøkkenet hvis de sitter der. Ellers
blir han plassert i stuen. Spiser da
kanskje alene, eller hús moru eller
hús faru spiser med for selskaps skyld.

40. Det er god skikk å råde gjesten til
å forsyne seg - og for ham å la seg råde.

41
Dersom gjesten spiser alene i stuen,
skal gjerne en av húsets folk være til-
stede i stuen for å underholde gjesten,
men de vedkommende setter seg da
gjernu et stykke fra bordet, skindom
halveis med ryggen til. (Ein skal ikkje
tilja maten i folk!).